

Жукова Юлія Миколаївна,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна*

ДЖЕРЕЛА КОШТІВ НА ВІДНОВЛЕННЯ МІСТ УКРАЇНИ

Від початку повномасштабного російського військового вторгнення загальна сума прямих задокументованих збитків житловій та нежитловій нерухомості, іншій інфраструктурі склала понад \$143,8 млрд (за вартістю заміщення). Дана оцінка була здійснена в рамках Національної ради з відновлення України від наслідків війни відповідно до методології Світового Банку [1]. За даними нової спільної оцінки, оприлюдненої Урядом України, Групою Світового банку, Європейською Комісією та ООН, прямі збитки України за рік повномасштабної війни оцінюються в понад \$135 млрд [2].

Непрямі бо економічні збитки від війни, які включають втрати від порушення економічних потоків, збитки державного та приватного бізнесу, недоотримані державним бюджетом доходи, додаткові витрати, пов'язані з війною, сягають \$290 млрд. Потреби України на реконструкцію та відновлення оцінюються приблизно в \$411 млрд [2].

На швидке відновлення, яке включає нагальні потреби у відновленні енергетичної, житлової, критично важливої та соціальної інфраструктури, базових послуг для найбільш вразливих верств населення, розмінування та розвиток приватного сектору у 2023 році, необхідно \$14 млрд [2].

Наприкінці лютого — на початку березня 2022 р. бойові дії велись на території 10 областей, на початок березня 2023 р. – 5 областей (табл. 1). Втрати, завдані Донецькій, Харківській та Луганській області загалом становлять 56,3% від загальної величини втрат України, а разом із Запорізькою та Київською – 69,9%. Під час війни постраждали найбільше: Мар'їнка, Бахмут, Волноваха, Вугледар,

«Економіка міста в умовах воєнного стану: внутрішні та зовнішні ресурси підтримки»

Маріуполь, Северодонецьк, Рубіжне, Ірпінь, Лисичанськ, Харків, Ізюм, Чернігів, Суми, Миколаїв.

Таблиця 1.

Розміри прямих втрат за областями України

Область	Втрати у грошовому вимірі, (\$млрд)	% від загального обсягу
Донецька	32217	22,4
Харківська	31206	21,7
Луганська	17681	12,2
Запорізька	10528	7,3
Київська	9099	6,3
Херсонська	7310	5
Чернігівська	6364	4,4
Миколаївська	6326	4,3
Сумська	2968	2
Дніпропетровська	2045	1,4
м. Київ	1198	0,8

Джерело: [1].

Найбільших руйнувань зазнав житловий фонд та інфраструктура - 62,5% від усіх втрат. Разом з втратами активів промисловості частка втрат становить 70,4%. Загалом наведені у табл. 2 втрати типів майна обіймають 88,3% від усіх втрат.

Таблиця 2.

Розміри прямих втрат за типами майна

Тип майна	Втрати у грошовому вимірі, (\$млрд)	% від загального обсягу			
Житлові будівлі	53,6	37,3	62,5	70,4	88,3
Інфраструктура	36,2	25,2			
Активи підприємств, промисловість	11,3	7,9			
Освіта	8,9	6,2			
АПК та земельні ресурси	8,7	6,1			
Енергетика	8,1	5,6			

Джерело: [1].

Найбільших руйнувань зазнав житловий фонд таких міст, як Маріуполь, Харків, Чернігів, Северодонецьк, Рубіжне, Бахмут, Мар'їнка, Лисичанськ, Попасна,

«Економіка міста в умовах воєнного стану: внутрішні та зовнішні ресурси підтримки»

Ізюм та Волноваха. У Сєвєродонецьку пошкоджено 90% житлового фонду, у Бахмуті і Мар'їнці немає непошкоджених будівель.

Такі масштаби і напрями руйнувань вимагають не відновлення окремих будівель або об'єктів, а комплексного відновлення районів та міст, розробки нової містобудівної документації та інших заходів.

Витрати на реконструкцію та відновлення українських міст вимагатимуть значного часу і поєднуюватимуть сполучення різноманітних джерел коштів: державних і приватних, вітчизняних і зарубіжних.

Зважаючи на можливості бюджету України, можна стверджувати, що залучення міжнародних грантів, пожертв, коштів міжнародних організацій, благодійних фондів, а також від приватних осіб матимуть першочергове значення. На міжнародній Конференції з питань відновлення України, яка у 2022 році відбулась у Лугано (Швейцарія), було представлено План відновлення України. План мав два рівні – стратегічний і recovery plan із конкретними 850 проєктами на загальну суму в 750 мільярдів доларів [3]. Проєкт відновлення критично важливої пошкодженої інфраструктури (Fast Recovery) являє собою **нову модель відновлення – шефство іноземної країни над певним регіоном, містом, громадою чи галуззю. Згідно з Планом, Німеччина відновлюватиме Чернігівську область, Канада – Сумську, США та Туреччина – Харківську, Чехія, Фінляндія та Швеція – Луганську, Бельгія– Миколаївську, Швеція та Нідерланди – Херсонську** [4].

Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку та інші міжнародні банки вже надають кредитами на відновлення інфраструктури та підтримку розвитку. Так, Європейський банк реконструкції та розвитку надасть Україні 3 мільярди євро, а 18 мільярдів євро від ЄС у 2023 році піде на соціальну сферу та покриття дефіциту бюджету [5].

Залучення міжнародних джерел можливо і на місцевому рівні. Місцеві органи влади можуть працювати з місцевими громадами та організаціями для розробки спеціальних програм та проєктів, спрямованих на відновлення міст. Зокрема, в

«Економіка міста в умовах воєнного стану: внутрішні та зовнішні ресурси підтримки»

рамках Міжнародного Саміту міст та регіонів, було проведено не лише обговорення нагальних проблем відновлення міст України, але в результаті підписано 11 угод про співпрацю між українськими та європейськими містами й регіонами. Наприклад, Малага та Плотськ готові допомогти Житомиру, Вільнюс – Бородянці, Бонн – Ірпеню, Бергамо – Бучі, Нью-Йорк, Бостон, Нюрнберг – Харкову [6].

Створено регіональні Офіси міжнародного співробітництва, як ще один конкретний крок до постійно діючого формату комунікації. Вже представлено конкретні проекти відбудови міст: Ізюм, Ірпінь [7].

Ще одним джерелом є приватні інвестиції: Україна може залучити приватний капітал для фінансування відновлення міст через прямі іноземні інвестиції, публічно-приватні партнерства (ППП) або інші форми співпраці з бізнесом.

Не менш перспективним можна вважати краудфандінг та соціальні платформи. Їх Україна може використовувати для збору коштів від громадян та груп, які хочуть допомогти у відновленні міст. Позитивним прикладом може бути онлайн-платформа United24 (U24), де кошти розділяють за трьома напрямками: оборона і розмінування, гуманітарна і медична допомога, а також відбудова України. Ді ініціативи долучилися мешканці майже 90 країн. Від свого старту платформа збрала понад 339 млн дол. внесків благодійників (станом на 17 травня 2023 р) [8].

Також можливим є залучення Української діаспори в різних країнах світу, яка може допомогти залучити фінансові ресурси, волонтерів та експертну допомогу для відновлення міст України.

Серед внутрішніх джерел коштів:

1. Власні бюджетні кошти. Україна може виділити частину свого бюджету на відновлення інфраструктури та соціальних послуг у постраждалих містах.

2. Реінвестиція податкових надходжень. Україна може розглянути можливість перерозподілу податкових надходжень та інших державних доходів на відновлення та реконструкцію постраждалих міст. Це може передбачати внесення змін у бюджетну політику або використання спеціальних податків або зборів.

3. Відновлення національної інфраструктури: Держава може виділити кошти на відновлення ключових елементів національної інфраструктури, таких як дороги, мости, енергетичні системи та комунікаційні мережі, що сприятиме загальному відновленню міст. Фонд ліквідації наслідків збройної агресії було створено у 2022 році у складі спеціального фонду державного бюджету. Його першочерговим завданням є відновлення знищених або пошкоджених об'єктів житлового призначення та будівництво або ремонт об'єктів критичної інфраструктури [9]. На ліквідацію наслідків збройної агресії на 2023 рік виділено 61,7 млрд грн. З них 35,9 млрд грн – це 50% прибутку Нацбанку за 2022 рік та 25,8 млрд грн., отриманих від примусового вилучення коштів держави-агресора [10].

Не слід забувати і про можливість використання заморожених у зарубіжних країнах активів країни-агресора. Загальна сума російських резервів, які були заморожені в банках різних країн, становить понад 300 млрд доларів США

Координація та ефективне використання цих джерел коштів можуть сприяти швидкому відновленню міст України після війни. Забезпечення прозорості, відповідальності та ефективного управління цими ресурсами є важливим для досягнення бажаних результатів у процесі відновлення.

Список використаних джерел:

1. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення (24 лютого 2022 року по 24 лютого 2023 року) https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report.pdf
2. World Bank. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment: February 2022 - February 2023 (English). Washington, D.C.: World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/P1801740d1177f03c0ab180057556615497>
3. UkraineRecovery Conference. Міжнародна конференція з питань відновлення України. 4-5 липня 2022 - Лугано, Швейцарія. <https://ua.urc-international.com/ukraine-recovery-conference-2022-mizhnarodna-konferenciya-z-pitan-vidnovlennya-ukrayini>
4. Проект відновлення критично важливої пошкодженої інфраструктури <https://2plus2.ua/novyny/15-krain-svitu-hochut-vidbudovuvati-ukraini-yaki-oblasti-budut-shozhi-na-nimechchinu-kanadu-chi-ssha>

5. ЄБРР виділить Україні до 3 мільярдів євро. Слово і діло. 24 жовтня 2022, 14:33. <https://www.slovoidilo.ua/2022/10/24/novyna/ekonomika/uebrr-vydilyt-ukrayini-3-milyardiv-yevro>
6. Відбудова українських міст: звідки брати гроші. Економічна правда. П'ятниця, 5 серпня 2022, 18:39. <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/5/690077/>
7. Дайджест відновлення України. Ukraine Recovery Digest. No 47. 07-14 лютого 2023. https://rdo.in.ua/sites/default/files/pdf/digest47_ukr.pdf
8. United24. <https://u24.gov.ua/uk/projects> .
9. Порядок використання коштів Фонду ліквідації наслідків збройної агресії. <https://decentralization.gov.ua/news/16103> .
10. . На ліквідацію наслідків агресії РФ у держбюджеті є 61,7 млрд грн <https://interfax.com.ua/news/economic/910270.html>
11. Росія заплатить за все: що таке репарації та чому важливо змусити рф їх виплатити. Слово і діло. 27 жовтня 2022, 20:00. <https://www.slovoidilo.ua/2022/10/27/stattja/polityka/rosiya-zaplatyt-vse-take-reparacziyi-ta-chomu-vazhlyvo-zmusyty-rf-yix-vyplatyty>